

1. számú függelék

Irányelvek a tervek kulturális örökségvédelmi ellenőrzéséhez

(1) A kulturális örökség védelme

- a.) A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvényben (a továbbiakban: Köv.tv.) meghatározott kulturális örökségvédelemmel kapcsolatos, a műemléken végzett építési munka és telekalakítás esetén az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvényben (a továbbiakban: Étv.) meghatározott hatósági feladatok ellátása során engedélyező hatóságként a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (a továbbiakban: Hivatal) jár el.¹
- b.) A régészeti lelőhelyet, vagy régészeti védőövezetet, illetve a műemléki területeket valamint külön jogszabályban meghatározott esetekben műemléket érintő – más hatóságok előtt indult – eljárásokban szakhatóságként a **Hivatal** jár el.²

(2) A régészeti örökség védelme

- a.) A földmunkával járó fejlesztésekkel a régészeti lelőhelyeket – a Köv.tv.-ben meghatározottak kivételével – el kell kerülni.³
- b.) A régészeti örökség elemei a régészeti érdekű területekről vagy a régészeti lelőhelyről csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el. Amennyiben a feltáráson előkerülő régészeti leletek a helyszínen nem őrizhetők meg, azokat elsősorban a feltárást végző illetékes múzeumban vagy országos szakmúzeumban kell elhelyezni. A régészeti feltárások költségeit a mentő feltárások kivételével annak kell megfizetnie, akinek érdekében a feltárás szükségessé vált.⁴
- c.) A feltárással kapcsolatos általános rendelkezéseket, a nagyberuházásokra, a megelőző és a mentő feltárásokra vonatkozó sajátos szabályokat az 5/2010. (VIII.18.) NEMFI rendelet, illetve a Köv.tv. 19-27.§-ai tartalmazzák.
- d.) Régészeti feltárási engedély alapján végezhető. Az engedélyt a Hivatal adja ki.⁵
- e.) Ha régészeti feltárás esetén kívül régészeti emlék, illetőleg lelet kerül elő, a felfedező (a munka felelős vezetője) köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni és az illetékes múzeum nyilatkozatának kézhezvételéig szüneteltetni. A helyszín és a lelet őrzéséről – a felelős őrző szabályai szerint – a jegyző vagy az illetékes múzeum, vagy a hatóság intézkedéséig gondoskodik. Az emléket vagy leletet az illetékes települési önkormányzat jegyzőjének haladéktalanul be kell jelenteni. E kötelezettség a felfedezőt, az ingatlan tulajdonosát, az építtetőt és a kivitelezőt egyaránt terheli.⁶
- f.) A beruházó a megelőző feltárással kapcsolatos engedély iránti kérelem benyújtását megelőzően, a nagyberuházás által érintett területen a terület régészeti érintettségének egyértelmű tisztázása, a régészeti örökségi elemekre vonatkozó ismeretek (különösen a lelőhely jellegének, korának, kiterjedésének és intenzitásának) megszerzése és pontosítása, valamint az ebből következően

¹ 324/2010. (XII.27.) Korm.rendelet 5.§ (1) és (2) bekezdései

² 324/2010. (XII.27.) Korm.rendelet 6.§ (1) bekezdés

³ Köv.tv. 19. (1)

⁴ Köv.tv. 19.§ (2) és (3)

⁵ Köv.tv. 20.§ (1) és 324/2010. (XII.27.) Korm.rendelet 5.§ (1)

⁶ Köv.tv. 24.§ (2)-(3)

elvégzendő régészeti feladatellátás formájának, idő- és költségvonzatának meghatározása érdekében a 4.§ (1) bekezdésében meghatározott régészeti feltárási módok – a régészeti megfigyelést kivéve – alkalmazásával előzetes dokumentációt köteles készíttetni a régészeti feltárással jogosulttal. Az előzetes dokumentáció elkészítése kiterjed a beruházás által érintett területre vonatkozó kulturális örökségvédelmi és helytörténeti szakirodalmi adatok, múzeumi, térképi, levéltári adatok, valamint fényképek részletes feldolgozására is. A feltárási engedély iránti kérelemhez csatolni kell a beruházó arra vonatkozó nyilatkozatát, hogy a beruházás nagyberuházásnak minősül és az előzetes dokumentációt.⁷

- g.) A régészeti lelőhelyet, a régészeti érdekű területeket a régészeti védőövezetek területi lehatárolását a szabályozási tervlapok jelölik

Nyilvántartott régészeti lelőhelyek és régészeti érdekű területek

	Helynév	hrszt	Lelőhely
Nyilvántartott régészeti lelőhelyek			
1	Bregova dombtól keletre	069/1-2	Késő neolitikus lengyel kultúra, késő rézkori lelőhely, Péceli kultúra telepe, kora vaskori település (i.e. 8-4. század)
2	Grabina dűlő	069/1	Késő rézkori Pécel kultúra telepe
3	Halastó területe	048/2	Őskor (?) lelőhely
4	Egerágyi úti dűlő	067, 069/1-2, 069/6	Bronzkori égett foltok Középkori Lothart falu helye Bronzkori, római kori és középkori cserepek
Régészeti érdekű területek			
5	Kucserina (Kutyerina)	43/4	Középkori falu helye
6	Sztrán, Sztrana	086/17-18	Házmaradványok (templom?) ismeretlen korból
7	Öreg temető (Staro groblje)	05/19	Kereszt, néhány sírkő, templom alapja

(3) Az építészeti örökség védelme

- Az építészeti örökség értékei országos, vagy helyi jelentőséggel bírnak. Országos jelentőségű érték az, amelyet a miniszter a KÖH előterjesztése alapján rendeletben védetté nyilvánít. A helyi védelem tárgyait azok az értékek képezik, amelyeket a helyi önkormányzat rendelete miatt védendőnek minősít.
- Az építészeti örökséghez tartozó országos jelentőségű értékek az egyedi védelem alatt álló műemlékek és a műemléki szempontból védett területek (történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet, történeti kert), illetve a temetők, temetkezési emlékhelyek.⁸

Történeti tájként kell műemléki védelemben részesíteni az ember és a természet együttes munkájának eredményeként létrejött olyan kulturális

⁷ 5/2010. (VIII.18.) NEFMI rendelet 21.§ és 22.§ (1)

⁸ Köv.tv. 36-40/A.§

(történeti, műemléki, művészeti, tudományos, műszaki, stb) szempontból jelentős, részlegesen beépített területet, amely jellegzetessége, egységessége révén topográfiaiilag körülhatárolható egységet alkot.⁹

Műemléki jelentőségű területként kell védeni a település azon részét, amelynek jellegzetes, történelmileg kialakult szerkezete, beépítésének módja, összképe, a tájjal való kapcsolata, terei és utcaképei, építményeinek együttese összefüggő rendszert alkotva – műemléki védelemre érdemes módon – fejezi ki az azt létrehozó közösség építészeti kultúráját.¹⁰

Műemléki környezetnek minősülnek a védetté nyilvánított műemlékkel vagy műemléki jelentőségű területtel közvetlenül határos ingatlanok, a közterületrészek és a közterületrészekkel határos ingatlanok. A védetté nyilvánításról szóló rendelet sajátos viszonyok esetén ettől eltérően is kijelölheti a műemléki környezetet.¹¹

- c.) A települési önkormányzat - a Köv.tv. 5.§ (1) bekezdésében foglalt együttműködési kötelezettségre figyelemmel – a helyi védettség településrendezési eljáráson kívüli megszüntetéséről szóló rendelet tervezetét tájékoztatásul megküldi a kulturális örökségvédelmi hatóságnak.¹²
- d.) Az építészeti értékvédelem országos és helyi jelentőségű elemeit a szabályozási terv jelöli.

(4) Speciális szabályok

(építési vagy más hatósági engedélyhez nem kötött tevékenységek)

- a.) Az Iroda engedélyezi a következő, egyébként építési vagy más hatósági engedélyhez nem kötött tevékenységeket:
- a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeken végzendő, 30 cm mélységet meghaladó földmunkával járó, illetőleg a terület jellegét veszélyeztető, befolyásoló változtatás;
 - régészeti lelőhelyen 30 cm mélységet meghaladó tereprendezési munkák;
 - a védetté nyilvánított kulturális örökségi elem jellegét és megjelenését érintő munkák, tevékenységek;
 - reklámok műemléken történő elhelyezése;
 - a műemlék falfelületeinek vagy szerkezeteinek, továbbá alkotórészeinek és tartozékainak tudományos vagy műszaki célú kutatására, feltárására irányuló munkák;
 - a műemlék funkciójának, használati módjának megváltoztatása;
 - műemlékhez tartozó ingatlanterületen fa kivágása, telepítése, tereprendezés;
 - műemlék egyes részeinek, illetve szerkezeti elemeinek elmozdítása, illetőleg szabadtéri múzeum keretében készülő rekonstrukcióba történő beépítése;
 - a műemlékekkel és a védetté nyilvánított kulturális javakkal kapcsolatos megóvási (konzerválási), restaurálási vagy átalakítási munkák;
 - a műemlék jellegét és megjelenését befolyásoló fényforrás elhelyezése, illetve üzemeltetése;

⁹ Köv.tv. 38.§

¹⁰ Köv.tv. 39.§

¹¹ Köv.tv. 40.§

¹² Étv. 57.§ (4) bekezdés

- e törvényben meghatározott egyéb esetek.¹³
- b.) Műemlékvédelmi érdekből az Iroda a műemlék felújítási, helyreállítási munkáinak engedélyezése során az országos építésügyi szabályoktól és a kötelezően alkalmazandó nemzeti szabványoktól eltérhet. Az eltérés akkor engedélyezhető, ha az alkalmazandó megoldás az élet- és vagyonbiztonság követelményeinek megfelel, vagy mindkettő más módon biztosítható.¹⁴

FOGALMAK: ¹⁵

1. *Beruházás:* bármely földmunkával együtt járó, az építésügyi jogszabályok hatálya alá eső építési munka, intézkedési terv kivitelezésére, továbbá létesítmény megvalósítására, üzembe helyezésére irányuló engedélyköteles tevékenység;
2. *Beruházó:* beruházási, fejlesztési, bontási, helyreállítási vagy felújítási terv engedélyezését kérelmező vagy végző természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság;
3. *Érintett területi múzeum:* az a megyei múzeumi szervezethez nem tartozó, régészeti gyűjtőkörrel rendelkező területi múzeum, amelynek működési engedélyében meghatározott gyűjtőterületét a régészeti feltárás érinti;
4. *Nagyberuházás:* a Kormány által rendeletben nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű üggyé nyilvánított beruházás, vagy a Tisza-völgy árvízi biztonságának növelését, valamint az érintett térség terület- és vidékfejlesztését szolgáló program (a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése) közérdekűségéről és megvalósításáról szóló 2004. évi LXVII. Törvény hatálya alá tartozó beruházás, vagy a Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt koordinátor szervei által kezelt egyéb beruházás;
5. *Régészeti leletek elsődleges feldolgozása:* olyan mértékű feldolgozás, amely a leletek egyedi azonosítását, állagmegóvását, biztonságos tárolását, gyűjteményi alapnyilvántartásba vételét és tudományos szakmai hozzáférését biztosítja;
6. *Régészeti leletek befogadása:* a régészeti feltárás során előkerült régészeti leletanyag muzeális intézmény gyűjteményében történő végleges elhelyezése;
7. *Területátadás:* a régészeti feltárást követően a munkaterület kivitelezési tevékenységre állapotörögzítő jegyzőkönyvvel történő átvétele a beruházótól;
8. *Területátvétel:* a régészeti feltárást megelőzően a földmunkával járó változtatással érintett munkaterületnek régészeti munkavégzésre alkalmas állapotban, állapotörögzítő jegyzőkönyvvel történő átvétele a beruházótól;
9. *Történeti városmag:* a mai városok területén található, az eredeti történelmi városszerkezetet tükröző, maradandó emlékeket nagy mélységben és több rétegben megőrző, a település több évezredes múltját és folyamatosságát mutató jól lehatárolható, nagyobb összefüggő terület;
10. *Megelőző feltárás:* a hatóság által jóváhagyott írásbeli szerződés alapján végzett olyan régészeti kutatási tevékenység, amely a földmunkával járó fejlesztések, beruházások által érintett régészeti lelőhelyek feltárására irányul;
11. *A feltárás jellege:* kutatási program keretében végzett régészeti feltárás (tervásítás) vagy beruházáshoz kapcsolódó megelőző feltárás;
12. *Műemlék:* olyan műemléki érték, amelyet e törvény alapján jogszabállyal védetté nyilvánítottak;

¹³ Köv.tv. 63.§ (2) bekezdés

¹⁴ Köv.tv. 63. § (3) bekezdés

¹⁵ 5/2010. (VIII.18.) NEFMI rendelet 1.§ és Köv.tv. 7.§

13. *Műemléki érték*: minden olyan építmény, kert, temető vagy temetkezési hely, terület (illetve ezek maradványa), valamint azok rendeltetésszerűen összetartozó együttese, rendszere, amely hazánk múltja és a közösségi hovatartozás-tudat szempontjából kiemelkedő jelentőségű történeti, művészeti, tudományos és műszaki emlék, alkotórészeivel, tartozékaival és berendezési tárgyaival együtt;
14. *Próbafeltárás*: a régészeti lelőhelyek állapotfelmérését, jellegük, térbeli kiterjedésük és rétegsoraik megállapítását célzó tevékenység;
15. *Régészeti emlék*: a régészeti örökség ingatlan eleme;
16. *Régészeti érdekű terület*: valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető;
17. *Régészeti feltárás*: tudományos módszerrel végzett tevékenység (régészeti megfigyelés, terepbejárás, próbafeltárás, megelőző feltárás, mentő feltárás, tervásatás, műszeres lelet- és lelőhely-felderítés), melynek célja a régészeti örökség elemeinek felkutatása;
18. *Régészeti lelet*: a régészeti örökség érzékelt, felfedezett, feltárt jellegénél fogva – ingó eleme, függetlenül attól, hogy eredeti helyéről, összefüggéseiből, állapotából elmozdult, elmozdították-e, vagy sem. Nem minősülnek régészeti leletnek azon kulturális javak, amelyek 1711 előtt keletkeztek és bizonyítottan műgyűjteményben maradtak fenn;
19. *Régészeti lelőhely*: az a földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggéseikben találhatók és amelyet a hatóság nyilvántartásba vett;
20. *Régészeti örökség*: az emberi létnek a föld felszínén, a föld vagy a vizek felszíne alatt és a természetes vagy mesterséges üregekben 1711 előtt keletkezett érzékelhető nyoma, mely segít rekonstruálni az emberiség történetét és kapcsolatát környezetével;
21. *Régészeti védőövezet*: a védetté nyilvánított régészeti lelőhely környezete, amely biztosítja annak fenntarthatóságát, megközelíthetőségét, tájképi védelmét;
22. *Védett örökségi elem*: az e törvény erejénél fogva védelem alatt álló, illetve miniszteri rendelettel vagy hatósági eljárás során védetté nyilvánított kulturális örökségi elem.